

A NEMZETKÖZI TÉRKÉPÉSZETI TÁRSULÁS

(International Cartographic Association — ICA)

MOSZKVAI KONGRESSZUSA

DR. RADÓ SÁNDOR—DR. PAPP-VÁRY ÁRPÁD

1976. VIII. 3—10. között Moszkvában tartotta a Nemzetközi Térképészeti Társulás VIII. Konferenciáját és IV. Közgyűlését. (A Társulás alapszabálya szerint a konferenciákat kétévenként, a közgyűléseket — minden második konferenciával egyidejűleg — négyévenként rendezik meg.)

A térképészet nélkülözhetetlen és növekvő szerepe a gazdasági feladatok megoldásában szükségessé teszi a nemzetközi tapasztalatok megismerését és a hatékonyabb módszerek országonkénti alkalmazását. A térképészet növekvő gyakorlati jelentőségével párhuzamosan és a Társulat elnöksége jó szervező munkájának eredményeként kongresszusról kongresszusra nő a résztvevők és az elhangzott előadások száma (I. táblázat).

I. táblázat

A résztvevők számának alakulása a nemzetközi térképészeti konferenciákon

Időpont	Konferenciák		Résztvevő országok száma	Résztvevők száma (Magyarországról)	Előadások száma
	sorszáma	helye			
1962	I.	Frankfurt am Main	18	97 (—)	28 (—)
1964	II.	Edinburgh	30	150 (1)	26 (—)
1967	III.	Amsterdam	28	200 (3)	21 (2)
1968	IV.	Új-Delhi	30	230 (1)	26 (3)
1970	V.	Stresa	33	300 (2)	30 (2)
1972	VI.	Ottawa	38	409 (2)	55 (3)
1974	VII.	Madrid	42	500 (6)	68 (4)
1976	VIII.	Moszkva	42	652 (15)	134 (5)

A kongresszus előtt a szovjet szervező bizottság több alkalommal és hangsúlyozottan kérte a szocialista országok minél nagyobb számú részvételét. A magyar hatóságok megértő támogatásával az eddigi legnagyobb létszámú (15 személy) magyar küldöttség utazott Moszkvába (II. táblázat).

A szervező bizottság a térképészet szerteágazó tudományterületéről figyelembe véve az előző kongresszus témáit is, kilenc témakört javasolt megvitatásra.

1. A térképészet a nemzeti művelődés és oktatás szolgálatában (11 előadás).
2. A természeti erőforrások, a természet- és környezetvédelem térképei (17 előadás).
3. Űrfelvételek felhasználása tematikus térképek készítésére (16 előadás).

A magyar küldöttség intézmények szerinti összetétele az 1976. évi moszkvai térképészeti konferencián

Földmérési Intézet	3
Geodéziai és Kartográfiai Egyesület	2
MN Térképész Szolgálat	2
Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal	2
OT Tervgazdasági Intézet	1
Térképtudományi Tanszék	4
Városépítési Tudományos és Tervező Intézet	1

4. Kis méretarányú tematikus világtérképsorozatok készítése nemzetközi együttműködéssel (9 előadás).

5. A térképek felhasználásának módszerei a tudományos kutatásban és a gyakorlatban (14 előadás).

6. A szovjet térképészet fejlődése (9 előadás).

7. Egyéb témák (27 előadás).

A Nemzetközi Térképészeti Társulás bizottságainak javaslatai közül kettőt vettek fel a hivatalos programba:

8. Térképészképzés (10 előadás).

9. Térképes ismeretközlés (13 előadás).

A hivatalosan elfogadott és 19 országból beküldött előadásokon kívül a Társulás többi bizottsága és munkacsoportja ülésén további mintegy 30 előadás hangzott el.

Magyar részről öt előadást vettek fel a konferencia hivatalos programjába:

BARANYI J.—FÖLDI E.: Megjegyzések Robinson új vetületéről,

PAPP-VÁRY Á.: Javaslat a magyarországi területi tervezést segítő tematikus atlaszrendszerre,

RADÓ S.—KLINGHAMMER I.: Új utak és távlatok a térképészetben,

RADÓ S.—PAPP-VÁRY Á.: Az 1 : 2 500 000 méretarányú Világtérkép felhasználása tematikus térképek alapjaként,

STEGENA L.: Reguly Antal 1846. évi Észak-Ural térképe.

Az egyes témakörök előadásainak tartalmi ismertetésére itt nem térünk ki. Az ELTE Térképtudományi Tanszéke a Geodéziai és Kartográfiai Egyesülettel, valamint az MFT Oktatásmódszertani Szakosztályával közösen ugyanis a küldöttek részvételével előadássorozatot szervez az egyes témákról és azokat külön kötetben kívánja majd megjelentetni. Előzetesen azonban megállapítható, hogy újat mondó és előremutató előadások elsősorban az ürfelvételek gyakorlati térképészeti felhasználása, a térképészképzés automatizálása, a kutatás térképészeti módszereinek a vizsgálata témákban hangzottak el és álltak a konferencia, de általánosítva állnak jelenleg szakmánk érdeklődési előterében.

A tudományos tanácskozással egyidejűleg több kiállítást is szerveztek a rendezők. A Lomonosov Egyetem épületében helyezték el az utóbbi négy évben kiadott földrajzi és részben a térképészeti szakirodalom, a földrajzoktatás és a földrajzi ismeretterjesztés, földrajz a gyakorlatban kiállításokat. Térképészeti szempontból elsősorban a moszkvai egyetem Térképtudományi Tanszékének a kiállítása volt érdekes és a szinte térképkiállítássá alakult „Földrajz a gyakorlatban” bemutató.

Éz a kiállítás a területi tervezés és a térképészet címet viselhetne volna, mert a területfejlesztési, területrendezési elképzelések kialakulásának térképes megfogalmazását szemléltette.

A Lenin Könyvtárban a *Szovjet térképészet* c. 447 térképből álló kiállítás az orosz és szovjet térképészetet történelmi fejlődésében mutatta be, az 1614-ben kiadott latin nyelvű Oroszország térképtől az 1976-ban készült Mars térképig.

A Technikai Múzeumban rendezett nemzetközi térképkiállítás hat témakörben — összesen 793 térkép és könyv — (oktatási és tájékoztatási célú térképek 227 db, tematikus térképek és atlaszok 256, úrfelvételek felhasználással készült térképek 54, számítógéppel és automata eszközökkel készült térképek 61, nemzeti és regionális atlaszok 66, térképészeti irodalom 129) szemléltette az utóbbi négy év térképészeti világtermését.

Az Egyetem melletti Sportpalotában volt a *térképészetben alkalmazott korszerű berendezések, eszközök és anyagok* kiállítása. Az 1000 m²-es területen 17 országból 30 cég állította ki a jelenlegi legkorszerűbb technikát és technológiát képviselő eszközeit és anyagait. A térképészeti kongresszusok történetében első alkalommal szervezett nagyszabású technikai kiállítás fontosabb újdonságai külön ismertetést igényelnek.

A konferencia ideje alatt három alkalommal ülésezett a Társulás Közgyűlése. A Közgyűlés jóváhagyta nyolc állam (Algéria, Chile, Dominika, Irak, Kuba, Nigéria, Suriname, Új-Zéland) tagfelvételi kérelmét. Az új tagokkal a tagországok száma 52-re növekedett.

A Közgyűlés a 15 évvel ezelőtt elfogadott alkotmány módosítására egyes országok által korábban írásban benyújtott javaslatok egy részét elfogadta.

A módosítások értelmében minden négyéves időszak végén a kilenc tagú végrehajtó bizottság legalább két tagja helyett újat kell választani. Az elnök legfeljebb két egymást követő időszakban maradhat hivatalában, de ezt követően célszerű, ha négy évig még esetenként a végrehajtó bizottság tagja marad.

A kiadói bizottság már 1972—76 között is működött, feladata azonban csak a pénzügyi lehetőségek és az igények összeegyeztetésére, a kiadványok rangsorolására korlátozódott. Az új bizottság feladata a kiadói tervek kidolgozása, egységes formátum kialakítása, a terjesztésről való gondoskodás, a kiadványok stiliztikai átnézése. Az 1972—76 között, egységesen 500 példányban, megjelent ICA-kiadványok:

1. A Nemzetközi Térképészeti Társulás konferenciáinak (és a megalakulást előkészítő üléseknek) a bibliográfiája 1956—1972.

2. *A tengeri térképészet* (Az ottawai konferencia ilyen tárgyú előadásai).

3. *Automatizálás a térképészetben* (A Társulás III. automatizálási bizottsága 1975. évi enschedei ülésének előadásai).

A fejlődő országokban a térképészet alkalmazási területének kiterjesztése, gazdasági fejlődést segítő szerepének tudatosítása érdekében a közgyűlés hozzájárult, hogy a jövőben a nem tagországokat is hívják meg (megfigyelőként) a konferenciákra, és támogatta két ilyen célú konferencia szervezését a következő időszakban.

A Közgyűlés hozzájárult a tagdíjfizetési rend módosításához, és a költségvetési hozzájárulás kismérvű (30%-os) emeléséhez.

Az eddigi 125 dolláros egységes tagdíj helyett bevezették a növekvő számú (1, 2, 3, 4, 6, 8) „hozzájárulási alapegységet” (160 \$) tartalmazó kategóriafokozato-

kat. Mindegyik állam maga határozza meg, melyik kategóriába kíván tartozni. A Végrehajtó Bizottság azonban visszautasíthatja a javaslatot, ha úgy véli, hogy a választott kategória az adott országnak nem megfelelő. Hazánk a második kategóriát választotta. A II. kategóriába került Bulgária, Lengyelország, Románia, a III. kategóriába Jugoszlávia, az V. kategóriába az NDK.

A Közgyűlés a következő négy évre F. J. ORMELING holland professzort, az eddigi főtitkárt, Geodéziai és Kartográfiai Egyesületünk tiszteletbeli tagját választotta elnökévé, és O. HEDBOM svéd térképészt főtitkárrá.

K. A. SZALISCSEV moszkvai professzor az eddigi egyik alelnök és volt elnök elnyerte a Társulás tiszteletbeli tagja címet.

A Társulás alkotmánya értelmében bizottságokat csak konkrét feladat megvalósítására maximum nyolcéves időtartamra lehet létrehozni. Ezt a szabályt ez ideig nem tartották be, néhány bizottság már 12—16 éve alakult. A moszkvai konferencia most csak meghatározott célok elérésére hívott létre bizottságokat.

1. *Térképészképzési bizottság* (Elnök: C. KOEMAN, Hollandia). Feladata a nemzetközi kartográfiai tankönyv összeállítása.

2. *Több nyelvű térképészeti szótár bizottság* (Elnök: E. MEYNEN, NSZK). A nemzetközi térképészeti szótár második kiadásának az előkészítése.

3. *Térképautomatizálási bizottság* (Elnök: P. EDSON, USA). Az automatizált térképészeti lehetőségeinek bemutatása a harmadik világ országai számára — az UNESCO támogatásával és a Nemzetközi Fotogrammetriai Társasággal együttműködve — (Kenyában tervezett) nemzetközi szeminárium keretében.

4. *Térképes közlés (térkép-kommunikáció) bizottsága* (Elnök: L. RATAJSKI, Lengyelország). A térképi közlés modelljének a kidolgozása és az erről a témáról szóló cikkek bibliográfiájának az összeállítása.

5. *Térképtechnológiai Bizottság* (R. GROOT, Kanada). A száraz próbanyomó eljárások és a korszerű illesztési rendszereket ismertető kézikönyv elkészítése és a gazdaságos kis példányszámú térképsokszorosítási eljárások kifejlesztésének az elősegítése.

6. *Térképtörténeti bizottság* (Elnök: H. WALLIS, Nagy-Britannia). Az 1900 előtti térképészeti újítások (új ábrázolási módszerek, térképtípusok, technológiai eljárások) lexikonjának az összeállítása és a térképtörténettel foglalkozó kutatók névsora második kiadásának az előkészítése.

7. *Tengertérképezési bizottság* (Elnök: A. KERR, Kanada). A tengeri (köztük a tematikus tengeri) térképek felhasználási segédletének az elkészítése.

8. *A természeti erőforrások térképezése* (Elnök: RADÓ S.). A természeti erőforrások hatékony térképezési módszereinek a bemutatása, továbbá megismertetése a harmadik világ országaiban az UNESCO által támogatott konferencia keretében, 1978-ban Nigériában.

9. *A nemzetközi tematikus térképek háttértérképei bizottság* (Elnök: E. HAACK, NDK). Az UNESCO által támogatott tematikus térképművek háttértérképének a kidolgozása.

A technikai fejlődés, az űrfelvételek térképészeti alkalmazása szükségessé tette a Társulat és a Nemzetközi Fotogrammetriai Társaság (ISP) közötti rendszeres együttműködés kialakítását. Hasonló szervezett együttműködést kíván meg a tematikus térképek és atlaszok készítése a Nemzetközi Földrajzi Unióval (IGU). A szervezett együttműködés kialakítása érdekében a Közgyűlés jóváhagyta több közös munkacsoport létrehozását.

A Nemzetközi Fotogrammetriai Társasággal közös *térképészképzési, térképautomatizálási* és a *phototérkép* munkacsoportok. A Nemzetközi Földrajzi Unióval

pedig a *Környezetvédelmi atlaszok* munkacsoportja. (Javasolt elnök: VASQUEZ-MAURE, Spanyolország.)

A Közgyűlés elfogadta az amerikai és a japán küldöttség meghívását, hogy a IX. Konferenciát 1978-ban Washingtonban, a X. Konferenciát és a VI. Közgyűlést 1980-ban Tokióban tartsák meg.

A kongresszus néhány szervezési tapasztalata hazai szempontból:

1. A kongresszus alatt rendszerint több bizottság ülése zajlott egyszerre, és a kiállítások megtekintésére sem hagytak külön időt a szervezők. A konferenciáról így teljes áttekintést nyerni, minden eseményen a magyar képviselőt biztosítani csak több fő részvételével lehetett. A következő kongresszusokat távoli országokban rendezik, így a kiutazás költségei is magasak lesznek. Mégis a hatékony részvétel érdekében el kell érni, hogy 3–4 fő kiutazhassék ezekre a tanácskozássokra.

2. Néhány ország (Lengyelország, NSZK, Szovjetunió) és köztük hazánk is külön tanulmánykötetet jelentetett meg a kongresszusra. A lengyel és az NSZK kötetek az utóbbi négy évben megjelent, legjobbnak ítélt térképészeti tárgyú cikkek angol fordításait tartalmazzák. A magyar kötet (*Hungarian Cartographical Studies 1976*. Budapest, Institut of Surveying and Mapping) 15 tanulmányból korábban csak 4 jelent meg magyar nyelven, sőt, a szerzők egy része egyáltalán nem írt a hazai folyóiratokban az elmúlt négy évben. Ez ismét felhívja a figyelmet arra, hogy a hazai térképészeti szakirodalmi tevékenység nem megfelelő. Ennek serkentése érdekében egyik módszerként javasoljuk, hogy 1980-ban csak olyan szerző tanulmánya jelenhessék meg bizonyos rangot adó idegen nyelvű kiadványunkban, akinek az előző négy év folyamán is jelent meg tanulmánya magyar nyelven.

3. A kongresszusra minden ország benyújtotta nemzeti beszámolóját az 1972—76 közötti időszakról. A legtöbb beszámoló mutatós kis füzet formájában teljes körű áttekintést adott az ország térképészeti szervezetéről, a térképkészítéssel foglalkozó intézményekről, az oktatási rendszerről, a hivatalos térképsorozatokról és a nagyközönségnek készülő rendszeresen megjelenő kiadványokról, valamint részletesen ismerteti az elmúlt négy év jelentősebb eseményeit, kiadványait is. Ezek között a beszámolók között a magyar anyag terjedelmében és kivitelében is eredményeinkhez képest nagyon szerény volt. A jövőben a Magyar Nemzeti Bizottságnak több szerv bevonásával, teljesebb összeállítást kell készítenie hazánk nemzetközileg is elismert térképészeti tevékenységéről.